

У «шовкових панчохах»

Держсекретар США Рубіо у Мюнхені пом'якшив риторику, але не мету. Європа корисна тільки в тому випадку, якщо вона підкоряється.

Наполеон, глузуючи, називав свого міністра закордонних справ, князя Талейрана, «лайном у шовкових панчохах» (*«de la merde dans un bas de soie»*). Ця шпилька згадалася мені, коли я спостерігав за виступом міністра закордонних справ в адміністрації Дональда Трампа, держсекретаря США Марко Рубіо, на Мюнхенській безпековій конференції.

Минулого року віце-президент США Джей Ді Венс прилетів до Мюнхена, щоб особисто відчитати європейських лідерів. Він розкритикував імміграційну політику Євросоюзу, його боротьбу з розпалюванням ненависті, а також прагнення не допустити надто правих до влади. Рубіо – це той самий Венс, але в шовкових панчохах. Він говорив практично те саме, загорнувши свої слова в дипломатичну вуаль.

У 2016 році Рубіо називав Трампа «шахраєм», якому не можна довіряти коди запуску ядерної зброї. А тепер Рубіо служить Трампу головним дипломатом – він щойно, без жодного протесту, допустив закінчення терміну дії останньої працюючої угоди про обмеження ядерних озброєнь Росії та США.

Рубіо зрадив сам себе, і ця зрада виявилася настільки повною, що забезпечила йому високу посаду. У Вашингтоні Дональда Трампа наявність принципів у минулому та публічне зречення від них є надійнішим доказом вірності, ніж повна відсутність принципів взагалі.

У Мюнхені Рубіо прикрасив свою промову театральними запевненнями. США та Європа «належать одне одному». Їхні долі «переплетені». Америка хоче «відродження альянсу» та «сильної Європи». Але, за його словами, Захід скріплюють не загальні інститути, не загальна відданість верховенству закону та не повоєнна архітектура договорів і багатостороннього співробітництва.

Скріпами є «спільна історія, християнська віра, культура, спадщина, мова, походження та жертви, які наші предки принесли разом». Ключові слова тут – «християнська віра» та «предки».

*Рубіо визначив
трансатлантичні
зв'язки не як політичний
альянс, а як
цивілізаційний кровний
зв'язок*

Рубіо визначив трансатлантичні зв'язки не як політичний альянс, а як цивілізаційний кровний зв'язок – близькість, що корениться у релігії та кривній спорідненості. «Ми завжди будемо дітьми Європи», – сказав він. Це формулювання визначає відносини не як договір між рівними та суверенними, а як сімейні узи, успадковані, а не обрані. Лояльність визначається біологією, а не загальними принципами та цілями.

Це не мова НАТО. Це мова покійного Семюеля Хантінгтона, який міркував про «зіткнення цивілізацій». Відповідно до цієї ідеї, Захід визначають не його переконання, а те, хто він є; не принципи, а кровні узи та віра. Це формулювання зводить уявну стіну навколо християнської Європи та її діаспори, залишаючи назовні мусульманських громадян Європи, світські традиції Французької Республіки, багатоконфесійні реалії сучасного європейського життя.

Пообіцявши майбутнє, «так само горде, суверенне і життєве, як минуле нашої цивілізації», Рубіо розкрив карти. Майбутнє, яке він описує, – це не концепція того, що треба побудувати. Це проєкція минулого у майбутнє – ностальгія, запакована як мета.

Під шовком виявилися заховані ті ж голосіння, з якими Венс виступав минулого року, але представлені трохи кращими манерами. Європа віддала суверенітет на аутсорсинг багатостороннім установам. Європа потрапила в полон «кліматичного культу», що веде до зубожіння її громадян. Масова імміграція загрожує «стиранням цивілізації».

*Рубіо наділив
легітимністю ідеї, які
представляють
імміграцію не як
політичну проблему, яку
треба вирішувати, а як
екзистенційну загрозу
для виживання західної*

«Стирання цивілізації», звичайно, не є нейтральним описом демографічних змін. Це лексика європейських украй правих, одержимих ідеєю «великого заміщення» білих людей. У Мюнхені Рубіо, представляючи найвпливовіший у світі уряд, наділив легітимністю ідеї, які представляють імміграцію не як політичну проблему, яку треба вирішувати, а як екзистенційну загрозу виживання західної цивілізації. У цьому

Шовковість Рубіо зробила цю фразу більш небезпечною, а не менш: вбудована в міркування про загальні тривоги з приводу майбутнього Європи, вона прозвучала як турбота – так, ніби адміністрація Трампа лише намагається врятувати своїх друзів від небезпеки, яку вони, надто ввічливі, не називали. Але в результаті звужується простір для прагматичного співробітництва у питаннях надання притулку, трудової мобільності, інтеграції (це реальна робота, якою треба займатися урядам Європи), при цьому націоналістичні партії Європи отримують підтримку, про яку вони навряд чи могли мріяти до Трампа.

Недбале використання Рубіо зневажливого терміна «кліматичний культ» теж заслуговує на увагу. Але не тому, що він пов'язаний із кліматичною політикою, а тому, що він оголює порожнечу розмов Рубіо про славне майбутнє, яке нібито буде його бос. Кліматична політика, за визначенням, є інвестицією у майбутнє, причому, можливо, найважливішою з усіх для будь-якого покоління. Називати це культом, відкидати боротьбу зі зміною клімату як релігійну помилку – це ефектний спосіб підкреслити, що в майбутнє життя нашої планети не варто вкладатися.

Графік зустрічей Рубіо не відповідав його риториці. У п'ятницю, за день до виступу, він пропустив українські переговори у «берлінському форматі», у яких взяли участь президент України Володимир Зеленський, президент Франції Емманюель Макрон, канцлер Німеччини Фрідріх Мерц, а також глави Єврокомісії, Євроради та НАТО. А виступивши, він полетів до Братислави та Будапешта, щоб зустрітися з Робертом Фіцо у Словаччині та Віктором Орбаном в Угорщині, двома найбільш проросійськими лідерами в ЄС. Трамп називає їх ідеологічними союзниками і нещодавно приймав у Мар-а-Лаго.

Хоча Рубіо заявив мюнхенській аудиторії, що Америка хоче «сильної Європи», він публічно підтримав лідерів, які зробили кар'єру, наражаючи європейські інститути на напади зсередини, блокуючи колективні дії, розвиваючи зв'язки з президентом Росії Володимиром Путіним. Коли в інтерв'ю після виступу його наполегливо запитали про Україну, Рубіо проговорився: США хочуть угоди, з якою Україна зможе «жити», і яку Росія зможе «прийняти». Суть у асиметрії. Очікується, що Україна терпітиме, а Росія задовольниться.

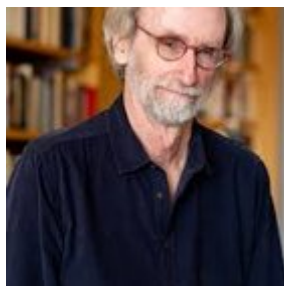
*З Мюнхена Рубіо
полетів до Братислави
та Будапешта, щоб
показати, якій Європі
віддають перевагу США*

Рубіо полетів із Мюнхена до Братислави та Будапешта не для того, щоб зміцнити трансатлантичний альянс. Він поїхав, щоб показати, якій Європі віддають перевагу в США: не Європі колективної оборони та колективного суверенітету, а Європі урядів, які кидають виклик ЄС, заграють із Кремлем і називають все це суверенітетом.

Росія та Китай у промові Рубіо були відсутні. Ворогами, про які він говорив, були не авторитарні великі держави, а імміграція, кліматична політика та мультилатералізм, на який західний союз спирався з 1945 року. Ван І, міністр закордонних справ Китаю, з радістю скористався можливістю, заявивши, що «деякі країни», які підривають багатосторонню співпрацю і відроджують менталітет холодної війни, несуть головну відповідальність за нинішній глобальний параліч. Подібні закиди було б важче висловлювати, якби Рубіо не відкинув повоєнний інституційний порядок із тієї самої трибуни.

Рубіо – не Талейран. Талейран служив інтересам Франції, змінюючи баланс сил у Європі, а Рубіо служить президентові, який плутає руйнування із силою, а ностальгію із оновленням. Шовкові панчохи допомогли пом'якшити тон та потішити аудиторію. Але під ними ховаються ті самі ідеї, про які Венс прямо говорив минулого року: Європа корисна, коли вона підкоряється; західна цивілізація визначається шляхом виключення; колективне майбутнє можливе, але лише за умов, які гарантують, що його ніколи не буде.

(c) Project Syndicate 2026



Стівен Холмс

Стівен Холмс (Stephen Holmes) – професор права в Школі права Нью-Йоркського університету та стипендіат Берлінської премії Американської академії в Берліні, є співавтором (спільно з Іваном Крастевим) книги «Світло, яке згасло: розплата» (Penguin Books,

2019).

